IRENEJ Z LYONU

Proti herezím

Na základech apoštolů

III 3. 1. Apoštolskou tradici, zjevenou celému světu, mohou v celé církvi zahlédnout ti, kdo chtějí spatřit pravdu. Můžeme také vypočítat biskupy, ustanovené apoštoly v jednotlivých církvích, a jejich nástupce až do dnešních dní. Ti nikdy nevyučovali ani neuvažovali tak, jak nesmyslně vykládají heretici.

Kdyby totiž apoštolové znali „skrytá tajemství", kterým by v soukromí a bez vědomí ostatních vyučovali ty, kteří jsou „dokonalí", předali by tato tajemství nejspíše těm, kterým svěřili také samotné církve. Bezpochyby chtěli, aby takoví muži byli ve všem dokonalí a bezúhonní, když je ponechali jako své nástupce a přenechali jim vlastní učitelský úřad. Pokud by jednali správně, bylo by to k velkému užitku, pokud by padli, napáchalo by to velikou škodu.

2. Skutečně by bylo neúměrně zdlouhavé uvádět na tomto místě postupně posloupnost všech církví. Všechny, kteří se ať z namyšlenosti, marné honby za slávou, či kvůli slepotě a chybnému úsudku mysli scházejí nelegitimním způsobem, zahanbíme tím, že poukážeme na nejvýznamnější a nejstarší církev. Tu uznávají všichni, neboť ji v Římě založili a zbudovali dva slavní apoštolové Petr a Pavel, a od apoštolů se jí dostalo tradice a víry, o níž se hovoří po celém světě a která se posloupností biskupů dostala až k nám.

Je totiž nutné, aby s touto církví kvůli jejímu významnému postavení souhlasily všechny církve – to znamená všichni věřící –, neboť ti, kdo v ní jsou <presbytery>, ať už jsou odkudkoli, uchovávají stále tradici pocházející od apoštolů.

3. Když blahoslavení apoštolové dali církvi pevné základy a vybudovali ji, svěřili službu biskupa Linovi. Tohoto Lina připomíná Pavel v listech Timotejovi. Po Linovi následuje Anaklétos. Po něm, na třetím místě po apoštolech, přijímá losováním úřad hlavy společenství Klement, který viděl blahoslavené apoštoly a stýkal se s nimi. Jejich učení mu ještě zaznívalo v uších a jimi předávanou nauku měl neustále před očima. A nebyl sám. V té době ještě žili mnozí, které vyučili apoštolové.

Když za Klementa došlo mezi bratry v Korintě k nemalému sporu, římská církev poslala Korinťanům velmi důležitý dopis, aby je vyzvala k pokoji a oživila jejich víru a tradici, kterou nedávno předtím přijala od apoštolů. V souladu s ní hlásala jediného Boha všemohoucího, Stvořitele nebe a země, Tvůrce člověka, který přivedl na svět potopu, povolal Abraháma, vyvedl lid z egyptské země, rozmlouval s Mojžíšem, daroval Zákon, posílal proroky a připravil oheň pro ďábla a jeho anděly. Tohoto Otce našeho Pána Ježíše Krista hlásaly jednotlivé církve. Všichni, kdo chtěli, jej mohli na základě tohoto psaní poznat a pochopit tradici apoštolské církve, neboť tento list je starší než ti, kteří učí nepravdivě a lživě tvrdí, že nad demiurgem a tvůrcem všeho, co existuje, existuje ještě jiný bůh.

Po tomto Klementovi následuje Evaristos a po Evaristovi Alexander, a pak byl jako šestý po apoštolech ustanoven Xystos, po něm Telesiforos, který slavně dosvědčil svou víru. Následoval Hyginos, potom Pius, po něm Anikétos. Po Anikétovi nastoupil Sótéros a nyní jako dvanáctý po apoštolech vykonává úřad biskupa Eleutheros.

V tomto řádu svěcení a posloupnosti pocházející od apoštolů se k nám v církvi dostává tradice a hlásání pravdy. A zde se nachází nejúplnější důkaz, že životodárná víra, která je v církvi a pravdivě se uchovává a předává, je jediná a tatáž.

Slávou Boží je živý člověk a životem člověka je patření na Boha

IV 20, 5-7. Sláva Boží je oživující: a tak ti, kdo vidí Boha, dostávají život. Nepochopitelný, Nepostižitelný a Neviditelný se dává od lidí spatřit, postihnout a pochopit, aby dal život všem, kdo ho přijímají a vidí. Bez života nelze totiž existovat a život jako takový spočívá v účasti na Bohu; mít účast na Bohu znamená Boha vidět a zakoušet jeho dobrotu.

Takže lidé budou hledět na Boha, aby žili, tímto patřením se stali nesmrtelnými a přiblížili se k Bohu. Již dříve jsem mluvil o tom, že proroci v obrazech ukázali, že Bůh se dá spatřit těm, kdo jsou nositeli jeho Ducha a bez ustání očekávají jeho příchod. Jak říká Mojžíš v Deuteronomiu: Toho dne uvidíme, neboť Bůh promluví k člověku, a ten bude žít.

Jaký je Bůh, jak veliký je ten, jenž všechno ve všem působí, to nemůže nikdo z těch, které stvořil, ani nahlédnout, ani vypovědět. Přesto však není neznámý, protože veškerenstvo poznává skrze jeho Slovo, že je jeden Bůh Otec, že všechno je v jeho moci a všem dává bytí, jak stojí v evangeliu: Boha nikdy nikdo neviděl, jen jednorozený Syn, který spočívá v náručí Otcově, a ten o něm podal zprávu.

Tím, který vypovídá, je tedy od počátku Otcův Syn; ten je totiž od počátku u Otce, ten vždycky v příhodnou dobu ku prospěchu lidského pokolení řádně a patřičně vyjevil prorocká vidění, rozdílné dary milosti, vlastní služby; slávu Otcovu. A kde je řád, tam je také souznění, a kde je souznění, je včasnost a s včasností zároveň užitek.

A proto se Boží Slovo stalo rozdělovatelem Otcovy milosti k užitku všech lidí. Pro lidi tak mnoho vykonalo, když jim ukázalo Boha a přivedlo člověka k Bohu. Zachovalo přitom sice Otcovu neviditelnost, aby snad člověk někdy Boha neznevážil a vždycky měl před sebou svůj cíl, ale z druhé strany lidem mnoha způsoby Boha ukazovalo jako viditelného, aby člověk od Boha zcela neodpadl a nepřestal být: Neboť slávou Boží je živý člověk a životem člověka je patření na Boha. Jestliže totiž už přirozené poznání Boha dává všemu živému na zemi život, tím spíš se zjevením Otce skrze Slovo dostává života těm, kdo vidí Boha.

Biskupové-presbyteři

IV 26. 2. Proto je třeba presbytery v církvi poslouchat. Jak jsme prokázali, oni mají apoštolskou posloupnost a s biskupskou posloupností přijali z Otcovy dobré vůle pevné charisma pravdy.

Ostatní je třeba mít v podezření – tedy ty, kteří se od původní posloupnosti vzdálili a shromažďují se na kterémkoli místě, ať už se jedná o heretiky a zbloudilce, o pyšné a domýšlivé schizmatiky, nebo o pokrytce, kteří to dělají pro vlastní prospěch a marnou slávu. Ti všichni se vzdalují od pravdy. A heretici, kteří přinášejí k Božímu oltáři cizí oheň, tedy nebezpečná učení, budou spáleni ohněm z nebes jako Nádab a Abiud. Ti, kteří povstávají proti pravdě a podněcují ostatní proti Boží církvi, zůstanou v pekle pohlceni hlubinou země podobně jako ti, co byli s Korachem, Datanem a Abiramem. Těm, kdo rozbíjejí a oddalují jednotu církve, se od Boha dostane téže pomsty jako Jerobeamovi.

3. Ty, které mnozí považují za presbytery, ale kteří se nechají ovládat vlastním potěšením, nekladou ve svých srdcích bázeň Boží na první místo, ale haní ostatní, pyšní se předními místy, ve skrytosti konají špatnosti a říkají si: Nikdo nás neuvidí, ti budou usvědčení Slovem, které nesoudí podle slávy ani pohledem na tvář, ale do srdce, a uslyší prorocká slova Danielova: Sémě kananejské, nikoli judské, krása tě svedla a vášeň převrátila tvé srdce. Ty, který jsi po všechny dny až do stáří páchal zlo, nyní vyjdou najevo tvé dřívější hříchy, když jsi nespravedlivě soudil: nevinné jsi odsuzoval, viníky propouštěl, ačkoli Bůh praví: ‚Nezabiješ nevinného a spravedlivého!‘

O takových praví Pán: „Kdybysi však onen služebník pomyslil: ‚Můj pán hned tak nepřijde,‘ a začal tlouci čeledíny a děvečky, jíst, pít a opíjet se, přijde pán toho služebníka v den, kdy to nečeká, a v hodinu, kterou netuší, ztrestá ho a odsoudí ho ke stejnému údělu s nevěřícími.“

4. Je tedy třeba všechny takové lidi odmítnout a přimknout se k těm, kteří – jak jsme již řekli – střeží apoštolskou posloupnost, a spolu s řádem presbyteria dodržují zdravé učení a bezúhonné chování pro ostatní, aby dali příklad a nápravu pro ostatní.

Podobně se před Bohem s čistým svědomím obhajoval Mojžíš, když byl uznán hodným přijmout tak velký úkol vést Boží lid: Nevzal jsem si nic z toho, po čem jsem toužil a co bylo jejich, ani jsem nikomu z nich neudělal nic zlého.

Podobně Samuel – tolik let soudil lid a bez pýchy vládl Izraeli, a nakonec se obhajoval slovy: Svůj úřad jsem před vámi konal od svého mládí až dodnes. Vypovídejte proti mně před Pánem i před jeho pomazaným, zdali jsem vzal někomu býka či osla, zdali jsem někoho vydíral a někomu křivdil, zdali jsem od někoho vzal úplatek a nad něčím přivřel oči. Mluvte proti mně a já vám to nahradím. Když mu ale lid řekl: Nevydíral jsi nás a nekřivdil jsi nám a nic jsi od nikoho nevzal, Samuel zapřísahal Pána slovy: Pán je svědkem proti vám, i jeho pomazaný je dnešního dne svědkem, že jste na mně nic neshledali. A oni řekli: Je svědkem.

Taktéž měl čisté svědomí apoštol Pavel, a přitom se před Korinťany obhajoval: My jistě nepatříme k těm lidem – a je jich mnoho – co s Božím slovem kupčí. My mluvíme naprosto upřímně, jako vyslanci Boží a před Božím zrakem, protože jsme spojeni s Kristem. Nikomu jsme neublížili, nikoho jsme do zkázy neuvedli, nikoho jsme nepodvedli.

5. Takové presbytery církev živí. O nich také pravil prorok: Tvým vůdcem ustanovím pokoj a dozorci spravedlnost. O takových praví i Pán: Kdo je tedy ten věrný a rozvážný služebník, kterého pán ustanovil nad svou čeledí, aby jim dával včas jídlo? Blaze tomu služebníkovi, kterého pán při svém příchodu najde, že to dělá.

Kde ale najít takové presbytery, tomu učí Pavel: Bůh ustanovil, aby v církvi jedni byli misionáři, druzí proroky, třetí učiteli. Právě tam byla udělena Boží charismata, a tam je třeba vyučovat pravdě, to znamená těm, kteří stojí v apoštolské posloupnosti, kteří žijí zdravě, jsou bezúhonní v jednání a jejichž slovo je neporušené. Ti také střeží naši víru v jednoho Boha, který stvořil všechno. Oni prohlubují lásku k Božímu Synu, který pro nás vytvořil tyto plány, spolehlivě nám vykládají Písmo, aniž by se přitom rouhali Bohu, pohrdali patriarchy, či snad tupili proroky.